

27.4.2021

EDUSKUNNAN LAKIVALIOKUNNALLE

Viite

Lausunto hallituksen esityksestä HE 58/2021 vp eduskunnalle laeiksi Euroopan unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan välisen kauppa- ja yhteistyösopimuksen rikoksen johdosta tapahtuvaa luovuttamista ja rikosrekisteritietojen vaihtamista koskevien määräysten soveltamisesta sekä kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain 24 §:n muuttamisesta

Yleistä

Käräjäoikeus on kommentoinut esitystä jo kertaalleen oikeusministeriön pyydettyä kommentoimaan lakiehdotusta sen luonnosvaiheessa. Käräjäoikeuden esittämät havainnot on otettu hyvin huomioon lausunnon kohteena olevassa hallituksen esityksessä sitä selkeyttäen. Esityksessä tarkoitettu EU-UK-luovutussäntely tulee kuitenkin edelleen olemaan vaikeaselkoinen kokonaisuus. Luovutusasiat ovat kiireellisesti käsiteltäviä asioita. Kiire näkyy käsittelyn määräajoissa ja tarpeessa reagoida nopeasti, mikäli asiakirjoissa on puutteita. Tästä näkökulmasta esitän muutamia havaintoja ja pyyntöjä esityksen selventämiseksi.

Leimaavaa kansainväliseen yhteistyöhön rikosasioissa on lainvalmisteluun liittyvä kiire. Se on tosiasia, jonka ei kuitenkaan pitäisi antaa näkyä lopputuloksessa lainkäyttäjän työtä merkittävästi lisäävänä seikkana. Kokemus on osoittanut, että kerran säädettyä eurooppalaisiin instrumentteihin liittyvää täydentävää kansallista lainsäädäntöä on hyvin hankala saada myöhemmin korjatuksi, muutetuksi tai täydennetyksi. Tästä näkökulmasta nyt esiin nostettavat lisäselvennystarpeet tulisi arvioida huolellisesti.

Yksityiskohtaiset perustelut

Luovuttamisen peruste

Rikoksentehtäjän luovuttamista koskevassa sääntelyssä luovuttamisen edellytykset ovat yksi keskeisimmistä asioista. Sitä koskevan sääntelyn tulee olla lainkäyttäjän ja luovutettavaksi pyydetyn oikeusturvan näkökulmasta yksiselitteinen ja selvä. Esityksessä tarkoitettu sääntely ja sen selostus liittyen siihen, milloin kaksoisrangaistavuus on luovutuksen edellytys ja milloin ei, on lainkäyttäjän näkökulmasta tarkasteltuna hyvin haastava (artikla 599). Näistä syistä katson, että ensi sijassa asiasta olisi syytä ottaa säännös kansalliseen lakiin.

Muun ohessa artikla 3 on monimutkainen ja sen käännös aiheuttaa tulkintavaikeuksia.

Lukemalla englanninkielistä käännöstä sanotun artiklan sisältö avautuu suomenkielistä

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Telefax	Sähköposti
PL 650 00181 HELSINKI	Porkkalankatu 13 00180 HELSINKI	029 56 44200	029 56 44417	helsinki.ko@oikeus.fi

27.4.2021

käännöstä yksiselitteisemmin siten, että lukija ymmärtää artiklan koskevan kokonaisuudessaan vain terrorismirikoksia. Tästä syystä käräjäoikeus pitää toivottavana, että mikäli kansalliseen lakiin ei voida ottaa kaksoisrangaistavuuden merkitystä luovuttamisen edellytyksensä selkeyttävää lainkohtaa, sen sisältö kuitenkin avattaisiin esitöissä lukijalle ymmärrettävästi. Selkää sääntelyä olisi esimerkiksi todeta, että ”luovuttamisen edellytyksenä on se, että pidätysmääräyksen perusteena olevat teot ovat täytäntöönpanosta vastaavan valtion lainsäädännön mukaan rikoksia niiden tunnusmerkistöstä tai kuvauksesta riippumatta, lukuun ottamatta seuraavia rikoksia”, minkä jälkeen seuraisi luettelo niistä rikoksista, joissa kaksoisrangaistavuutta ei kuitenkaan vaadittaisi.

Esityksestä ei käy yksiselitteisesti ilmi, voiko luovuttamisen perusteena olla teko, joka ei ole Suomen lain mukaan rikos. Asia olisi selvyiden vuoksi hyvä todeta esitöissä.

Lisäksi artikla 599:n yhteydessä olisi selvyiden vuoksi hyvä todeta, että EU-luovuttamislaista poiketen liitännäisrikoksista ei luovuteta. Sopimus ei sisällä tätä koskevia säännöksiä. Epäselvyyttä lisää osaltaan viittaus EU-luovuttamislain 53 §:n 4 momentin soveltamiseen, sillä sanottu lainkohta koskee nimenomaan liitännäisrikoksia.

Artikla 615 Määräajat

Artikla 615 esitetään suoraan sovellettavaksi. Esityksessä kuitenkin nostetaan rinnakkain sovellettaviksi EU-luovuttamislain määräaikoja koskevat säännökset eli 32 § (käräjäoikeus) ja 41 § (KKO). EU-luovuttamislain määräajat luovutusasian käsittelemiseksi käräjäoikeudessa ovat sopimusta lyhyemmät. Niin ikään ne ovat puitepääöstä 2002/584/YOS lyhyemmät. Ehdotettu säätämistapa jättää epäselväksi, missä määräajassa luovuttamisasia on käräjäoikeudessa tutkittava. Tämä ei ole toivottava asiantila.

Artikla 627 Omaisuuden luovuttaminen

Esityksessä ei tältä osin tuoda auki EU-luovuttamislain 66 §:n sisältöä. Sen avaaminen helpottaisi sisällön ymmärtämistä.

EU-luovuttamislain 66 §:n mukaan kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain mukainen toimivaltainen viranomainen saa, vaikka kiinniottamista ja luovuttamista koskevan pyynnön esittänyt jäsenvaltio ei olisi tätä pyytänyt, mainitussa laissa säädetyin edellytyksin suorittaa etsinnän ja takavarikon niin kuin siitä erikseen säädetään. 2 momentin mukaan tuomioistuimien voi luovuttamista koskevassa päätöksessään määrätä, että takavarikoitu esine tai menetetyksi tuomittu omaisuus on siirrettävä luovuttamista pyytäneelle jäsenvaltiolle niin kuin siitä erikseen säädetään. 3 momentin mukaan edellä 1 momentissa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen voi vastaavasti pyytää toiselta jäsenvaltiolta etsinnän ja takavarikon suorittamista sekä omaisuuden siirtämistä Suomeen.

Postiosoite

PL 650
00181 HELSINKI

Käyntiosoite

Porkkalankatu 13
00180 HELSINKI

Puhelin

029 56 44200

Telefax

029 56 44417

Sähköposti

helsinki.ko@oikeus.fi

27.4.2021

EU-luovuttamislain mukaan tuomioistuin voi siis luovuttamista koskevassa päätöksessään määrätä, että takavarikoitu esine on siirrettävä luovuttamista pyytäneelle jäsenvaltiolle niin kuin siitä erikseen säädetään. Myös EAW-lomakkeissa on kohta takavarikkopyynnölle. Puitepäätöksessä 2002/584/YOS asiasta säädetään artikla 29:ssä. Artiklan sanamuoto ei selkeytä asiaa.

Pakkokeinolain 7 luvun 21 §:ssä säädetään takavarikosta päättämisestä vieraan valtion oikeusapupyynnön johdosta. Pykälän 2 momentin mukaan takavarikoimisesta päättäneen viranomaisen on viikon kuluessa päätöksestä saatettava takavarikoimista koskeva päätös käräjäoikeuden vahvistettavaksi. Vahvistamista ei kuitenkaan tarvita, milloin pyyntö perustuu tutkintamääräykseen tai jäädyttämispyyntöön. Sitä vastoin EAW:tä ei pykälässä mainita.

Käytännössä on ollut epäselvyyttä siitä, tarvitaanko erillinen käräjäoikeuden vahvistus takavarikolle, joka on perustunut EAW:n yhteydessä tulleeteseen pyyntöön. Puitepäätös ei tällaista edellytystä aseta. Pakkokeinolain tulkinnalla tähän johtopäätökseen on mahdollista päätyä. Kun tällaista vahvistamista ei ole PKL 7 luvun 21 §:n 2 momentin mukaisesti haettu viikon kuluessa, on takavarikosta määrääminen luovutusasian yhteydessä ongelmallista. Edelleen tulkintaongelmia tulee EAW:n yhteydessä tilanteissa, joissa käräjäoikeudelle on esitetty pyyntöjä takavarikoiden ”vahvistamisesta” tilanteessa, jossa takavarikko on perustunut erilliseen tutkintamääräykseen. Tällöin mitään erillistä vahvistamismenettelyä ei tarvita eikä käräjäoikeudella ole toimivaltaa sellaista vahvistusta edes antaa.

Asiantila on siis epäselvä. Tästä näkökulmasta EU-UK-sopimuksen mukaantulo ja esitetty malli soveltaa EU-luovuttamislakia soveltuvin osin tähän kokonaisuuteen aiheuttaa uusia soveltamisongelmia. Lainsäädäntöä olisi tältä osin syytä tarpeen kokonaisuudessaan selventää.

Takavarikoiden osalta kv. sääntely on aiheuttanut joitakin ongelmallisia tulkintatilanteita. Erityisesti luovutusasioihin liittyen asiaa olisi ehkä syytä tarkastella ja lainsäädäntöä tarvittaessa selkeyttää.

Luovuttaminen ja PKL 4 luvun mukaiset yhteydenpitorajoitukset

EU-luovuttamislaisissa ei ole viittaussäännöstä pakkokeinolain 4 lukuun. Otettaessa luovutettavaksi pyydetty säilöön tai pantaessa EAW täytäntöön luovutus päätöksessä on saatettu kuitenkin pyynnön mukaisesti määrätä henkilölle pakkokeinolain 4 luvussa säännellyt yhteydenpitorajoitukset. EU-luovuttamislaki on tältä osin arvioni mukaan puutteellinen.

Epäselväksi jää, miten esityksen mukaan tulee suhtautua luovutuspyynnön yhteydessä esitettyyn pyyntöön yhteydenpitorajoitusten määräämisestä.

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Telefax	Sähköposti
PL 650 00181 HELSINKI	Porkkalankatu 13 00180 HELSINKI	029 56 44200	029 56 44417	helsinki.ko@oikeus.fi

27.4.2021

Taloudelliset vaikutukset

Esitys ei tuo yksittäisenä asiana merkittäviä kustannusvaikutuksia käräjäoikeudelle. Näin on arvioitavissa tämän lainsäädännön yksittäisistä vaikutuksista. Kansainvälisen sääntelyn lisääntyminen rikosasioissa kasvaa kuitenkin koko ajan. Kokonaisuus huomioon ottaen tämä EU-UK-sääntely on lisä tuomarin työssä. Sääntelyn monimutkaisuus yhdessä jo voimassa olevan rikosyhteistyöhön perustuvan sääntelyn kanssa kuitenkin johtaa työmäärän lisääntymiseen.

Lausunnon on laatinut käräjätuomari Anu Juho.

Laamanni Tuomas Nurmi